

Zpráva Akreditační komise o hodnocení fakult humanitních a sociálních věd a studií a Fakulty filozofické ZU v Plzni

říjen 2005

Akreditační komise (AK) na svém zasedání 5. - 6. 10. 2004 rozhodla, že bude provedeno hodnocení fakult humanitních a sociálních věd a studií a Fakulty filozofické ZU v Plzni. AK jmenovala účelovou pracovní skupinu, jíž předsedala prof. Vladimíra Dvořáková. Vysoké školy zpracovaly údaje formou dotazníků, na jejichž základě účelová pracovní skupina připravila předběžné hodnocení, které upravila po návštěvě příslušné fakulty (setkání s vedením fakulty, vyučujícími a studenty). Představitelé vedení vysokých škol a jejich fakult, kde hodnocení proběhlo, byli seznámeni se zjištěními účelové pracovní skupiny AK a s návrhy závěrečného doporučení a měli možnost se k nim vyjádřit. Závěry z hodnocení byly projednány za účasti představitelů vedení příslušných vysokých škol a fakult: Fakulta humanitních studií UK v Praze a Fakulta sociálních věd UK v Praze, Fakulta humanitních studií Univerzity Pardubice, Fakulta sociálních studií MU v Brně, Fakulty filozofické ZU v Plzni.

Univerzita Karlova v Praze **Fakulta sociálních věd**

Je možné konstatovat dynamický rozvoj fakulty a to ve všech podstatných oblastech. Fakulta realizuje 7 bakalářských oborů, 12 navazujících magisterských oborů (navíc dva v angličtině), 8 doktorských programů. U magisterských programů je zároveň i možnost rigorózního řízení. Má akreditované i habilitační a profesorské řízení, nejnověji v letošním roce získala práva profesorského řízení v oboru Politologie.

Personální zabezpečení je na velice dobré úrovni s dostatkem profesorů a docentů v produktivním věku, i když poměrně značné množství učitelů je bez Ph.D. či CSc. (liší se podle oborů, zejména žurnalistika, což je to dáno i charakterem oboru – praktická využitelnost.) Přesto by fakulta měla zejména vytvářet jistý tlak na pracovníky narozené v 70. letech, aby dokončili své doktorské studium. Na některých pracovištích – zejména IPS – může v perspektivě deseti let dojít k jistému generačnímu zlomu, pracovníci jsou převážně ve věku 50-60 let a chybí zde mladší pracovníci na plný úvazek. Na druhou stranu je zde až příliš velké množství mladých pracovníků (absolventů doktorského studia) s převážně čtvrtinovým úvazkem. Z hlediska perspektivy by asi bylo vhodné postupně tyto malé úvazky sjednocovat a v případě uvolnění místa přijmout jednoho či dva mladé perspektivní pracovníky na celý úvazek. Podobným problémem je i vysoký počet externistů.

Oba tyto problémy možná souvisejí i s tím, že na fakultě je obecně obrovská nabídka povinných i povinně volitelných předmětů, což částečně rozmělnjuje profil absolventa, ale především to musí být personálně, finančně i prostorově náročné na realizaci. Zároveň se objevuje i jeden negativní jev (není explicitně zřejmý ze zpracovaných dotazníků), že často celé kurzy (i magisterské) de facto učí doktorandi. Celkově se zdá, že fakulta klade příliš velký důraz na kontaktní výuku, proto lze doporučit snížení této nabídky.

Dalším problémem je skutečnost, že pracovníci i na plný úvazek mají smlouvu na dobu určitou. Tím vzniká situace, že při schvalování žádostí o akreditaci či prodloužení platnosti akreditace vlastně všem pracovníkům v průběhu doby platnosti formálně končí pracovní poměr.

Publikační činnost je vysoká, i když, podobně jako na jiných pracovištích, nevyrovnaná. Publikační činnost se většinou realizuje v předních nakladatelstvích,

v recenzovaných časopisech s celostátní působností, jsou slušně zastoupeny i publikace v zahraničí (knižní či časopisecké). Z podkladů vyplývá, že fakulta si je vědoma nutnosti směřovat publikační činnost v budoucnosti do impaktovaných časopisů (dle možností jednotlivých oborů, protože pro některé obory nejsou impaktované časopisy k dispozici, takže například v oboru žurnalistika je takový požadavek nadbytečný).

Vědecko výzkumná činnost je kvalitní, fakulta úspěšně realizovala Výzkumný záměr v letech 2000-2004, získala další Výzkumný záměr na léta 2005-2010. Úspěšně roste počet grantů zejména v Grantové agentuře ČR.

Spolupráce se zahraničím je velmi dobrá, zejména výměna studentů (v programu Sokrates nejúspěšnější na UK), spolupráce je i v oblasti vědy a výzkumu (včetně 3 projekty v rámci programu 6 EU).

Z hovoru s vedením fakulty vyplynulo, že je dobrá komunikace se studenty, kteří aktivně působí ve studentských klubech i v Akademickém senátu, připomínky studentů jsou projednávány. Studenti sami upozorňují na některé problémy, třeba s opisováním. Je potřeba ještě zohlednit zkušenosti ze studentských hodnocení výuky, případné využití dotazníků.

Zlepšuje se práce s doktorandy, zpřísnění povinností a průběžná kontrola studijních výsledků. I když ve srovnání s pozorností, která je věnována bakalářskému a navazujícím magisterskému studiu, je zde prostor pro zlepšení.

Celkově lze říci, že fakulta je stabilizovaná, není zde výraznější disproporce mezi jednotlivými pracovišti ani mezi oblastmi činnosti – pedagogické, vědecké, publikační, zahraniční. Pracovníci fakulty mají vysokou prestiž v akademické obci, působí v dalších vědeckých radách, oborových radách, komisích apod.

Doporučení:

- 1) *Snížit počet úvazků na částečný pracovní poměr.*
- 2) *Snížit počet nabízených volitelných kurzů.*
- 3) *Snížit pedagogické zatížení doktorandů (aby nepřednášeli celé kurzy).*

Univerzita Karlova v Praze **Fakulta humanitních studií**

Fakulta má za sebou pět let existence (předtím ale již fungoval Institut základů vzdělanosti), za tu dobu dokázala akreditovat kromě bakalářského oboru Studium humanitní vzdělanosti, magisterské obory v programu Humanitní studia: Obecná antropologie - integrální studium člověka, Genderová studia, v programu Ekologie a ochrana prostředí obor Sociální a kulturní ekologie, v programu Sociální politika a sociální práce obory Občanský sektor, Řízení a supervize v sociálních a zdravotnických organizacích, v programu Mediální a komunikační studia obor Elektronická kultura a sémiotika (v procesu reakreditace) a dále ve spolupráci s Přírodovědeckou fakultou UK v Praze doktorský program Antropologie. Fakulta připravila pro akreditaci doktorské studium v programu Filosofie obor Aplikovaná etika a připravuje akreditaci pro habilitační a jmenovací řízení v oboru antropologie.

Lze ocenit spolupráci se zahraničím (postupný nárůst studentů studujících v zahraničí), vědecko výzkumnou činnost (ukončený výzkumný záměr, úspěšnost i v Grantové agentuře ČR, velmi široký záběr vědecko výzkumné činnosti, zapojení i do mezinárodních výzkumů – Rámcový program 6). Fakulta jednoznačně potvrzuje svůj výzkumný potenciál. Publikační činnost za celou fakultu je kvalitní, existuje však jistá nevyváženost publikační aktivity u jednotlivých pracovníků.

Z hlediska studia obecně je nutné ocenit relativně vysokou míru samostudia studentů, zejména pokud jde o vyžadovanou četbu odborných publikací a zároveň existenci zpětné

vazby (tj. učitelé hodnotí prostudovanou literaturu, student musí prokázat schopnost odborný text uchopit), dále i požadavky na schopnost pracovat s cizojazyčným textem. Dále za pozitivní považujeme řadu nových oborů, které reagují na trendy ve světě, ať již zaváděním oborů (Genderová studia, Občanský sektor), tak netradiční interdisciplinární přístup přesahující úzce vymezená humanitní studia.

Technické podmínky pro studium jsou velmi dobré (knihovna, počítače), zejména je možné ocenit i přístup k interním studijním materiálům poskytovaných na síti.

Hlavní problém lze vidět v personálním zabezpečení, zejména z hlediska dlouhodobější perspektivy. I když v posledních letech proběhla habilitace několika pracovníků (a je i perspektiva několika dalších habilitací), působí zde obrovské množství pracovníků, kteří nemají vědeckou hodnost, a to ve věkové kategorii, kdy by tato vědecká hodnost již měla být dosažena (nad 30 let). Přitom v mnohých případech jde o pracovníky, kteří publikují a účastní se vědecko-výzkumné činnosti a jsou i známi širší vědecké komunitě. Ze souhrnné tabulky vyplývá, že takřka polovinu pracovníků v hlavním pracovním poměru tvoří učitelé, kteří nemají vědeckou hodnost. Dále pracovníci s hlavním pracovním poměrem na 100 % tvoří přibližně jen polovinu vyučujících. Tento personální stav může fakultě do budoucna komplikovat udržení některých akreditovaných oborů.

Z rozhovoru s vedením fakulty vyplynulo, že si je daného problému vědomo, v průběhu několika let by mělo dojít k částečnému zlepšení situace (někteří pracovníci jsou před dokončením doktorského studia). U habilitací v oborech interdisciplinárně pojatých (například Občanský sektor) bývá problém najít vhodný obor habilitačního řízení.

Druhý závažný problém souvisí s bakalářským oborem Studium humanitní vzdělanosti. I když v posledních letech došlo k pozitivním změnám (stanovení povinného základu, který student musí absolvovat), a tím i k jistému sjednocení profilu absolventa, přesto profil absolventa zůstává dosti nejasný (což je ovšem problém asi u všech oborů humanitní vzdělanosti). Nároky týkající se filosofie jsou pro bakalářské studium až nadsazené, zároveň studentům chybějí některé potřebné předměty v oblasti společenských věd, které by měly tvořit jistý základ. Zcela chybí politologie (například český politický systém, evropská integrace), což je v přímém rozporu s představou o absolventovi, který bude působit v neziskovém sektoru či veřejné správě, protože ani v povinných ani ve volitelných předmětech nemá možnost získat základní znalosti a orientaci v politickém prostředí. Množství volitelných předmětů sice umožňuje studentům profilovat své zaměření, ale jisté zúžení tohoto množství by bylo asi záhodno právě pro udržení jisté profilace a zároveň by to umožnilo snížit i počet externistů.

Z rozhovorů se studenty (bakalářské studium) vyplývala nejistota ohledně vlastní profilace a budoucího uplatnění, většinou upozorňovali na nadměrnou studijní zátěž - mnoho aktivit potřebných k získání kreditů - (nutno upozornit, že ovšem mnoho studentů v době studia pracuje, či studuje i jiné obory) a také změny v podmínkách v průběhu jejich studia. Pozitivně hodnotili, že fakulta naučí studenta přemýšlet. Zaměření studia vnímali spíše jako vhodné pro přípravu na další studium, případně i vhodné pro absolventy jiných škol, kteří si chtějí doplnit své vzdělání. Stížnost zazněla i na kreditový systém, kde počet získaných kreditů je odvozován i od výsledků atestace.

Vedení fakulty k těmto připomínkám uvedlo, že právě změny podmínek reagovaly na podněty studentů a vedly ke snížení studijní zátěže. Co se týče profilu absolventa, vedení fakulty si je toho vědomo, ale obhájuje svůj základní přístup, který vede obecně k získání vzdělanosti, na níž je možné v průběhu celého života navazovat, nikoli k jasné profilaci absolventa.

Vedení Fakulty humanitních studií UK v Praze při rozhovoru vyslovilo námět, aby při budoucích hodnoceních fakult, případně reakreditacích, se také zohlednil praktický výstup absolventů, tj. aby měly příslušné účelové pracovní skupiny k dispozici bakalářské či

dipломové práce i s posudky (dle vlastního výběru pracovní skupiny), protože výsledné práce v mnohém vypovídají i o kvalitě výuky.

Doporučení:

- 1) *Vytvářet podmínky pro učitele pro zvyšování kvalifikace (studijní volno apod.), případně snížit administrativní zátěž učitelů. Bylo by vhodné snížit i počet externích učitelů.*
- 2) *Provést analýzu, jak dalece jsou studenti úspěšní v navazujících magisterských programech na jiných fakultách, dále analyzovat příčiny velkého množství studentů, kteří studium neukončí, případně přecházejí do jiných forem bakalářského studia.*
- 3) *Zúžit nabídku volitelných předmětů. Lze také doporučit přechod na ECTS kredity.*

Masarykova univerzita v Brně **Fakulta sociálních studií**

Fakulta realizuje bakalářské, magisterské i doktorské studium – (doktorské studium v současnosti ve čtyřech studijních programech - politologie, psychologie, sociální politika a sociální práce, sociologie - celkem realizuje 7 oborů doktorského studia).

Obecně lze u fakulty konstatovat velmi dobré pedagogické i vědecké výsledky a je zřetelný její dynamický rozvoj, přičemž rozdíly v úrovni jednotlivých programů a oborů (kateder) nejsou příliš výrazné. Fakulta přešla na ECTS kredity, má strukturované studijní obory, publikační činnost a vědecká činnost je na vysoké úrovni, rozvíjí se spolupráce se zahraničím. Pozitivně lze hodnotit i skutečnost, že bakalářské studium je dvouoborové, což dává větší možnost uplatnění v praxi a větší volbu pro navazující magisterské studium.

Spolupráce vedení fakulty s akademickým senátem je na dobré úrovni, probíhá pravidelné vyhodnocování kvality výuky (elektronicky vyplňované dotazníky).

Akreditované obory probíhají podle plánu, případné dílčí změny v oborech jsou menšího významu a odrážejí pozitivní změny ve výuce.

Vědecká rada fakulty je složena kvalitně, pracovníci fakulty působí ve vědeckých či oborových radách dalších pracovišť, institucí, grantových komisí apod.

Situace podle jednotlivých kateder: Především je nutné konstatovat výbornou situaci na katedrách mezinárodních vztahů a evropských studií, politologie a sociologie. Zde je i velmi dobrá věková struktura (zejména mezinárodní vztahy a politologie), s výraznou převahou mladých vědeckých pracovníků s dostatečnou publikační činností a pravděpodobností brzkého dosažení docentury.

Na katedře sociální politiky a sociální práce, katedře mediálních studií a žurnalistiky a katedře psychologie působí řada pracovníků přes 30 let, kteří ještě nedosáhli titul Ph.D., což může do budoucna vyvolávat jisté problémy z hlediska perspektivy personálního zajištění. Nyní je situace na katedře psychologie příznivá, ale v průběhu několika let může dojít ke generačnímu propadu.

Na katedrách environmentálních studií, mediálních studií a žurnalistiky je překvapující vysoké procento vyučujících externistů (na environmentálních studiích jde dokonce o poměr 4: 33), na této katedře působí také pouze jedna profesorka, ale žádný docent, byť pracovníci s vědeckou hodností vykazují jistou perspektivu získání docentury. Není zřejmé, proč doktorské studium oboru Humanitní environmentalistika je zařazeno pod program Sociologie a nikoli pod program Humanitní environmentalistika.

Na katedře mediálních studií a žurnalistiky je nejméně vyrovnaná publikační činnost z hlediska jednotlivých pracovníků a zejména z hlediska textů publikovaných v odborných periodikách či knižních publikacích (částečně je to dáno i oborem a publikačními možnostmi).

Rozšiřování počtu studentů doktorského studia musí být obecně spojeno se zajištěním dostatečného počtu kvalitních školitelů a sledováním, zda počet doktorandů u některých školitelů nepřesahuje únosnou míru na úkor kvality.

Při rozhovoru se studenty se neobjevily žádné závažnější výtky, přístup externistů hodnotili kladně a považovali jejich výuku za přínosnou (v tomto případě šlo o studenty oboru psychologie)

Vedení fakulty si je uvedených dílčích problémů vědomo. Upozornilo, že externisté vyučují zejména volitelné předměty.

Doporučení:

- 1) *Zvážit množství přijímaných doktorandů tak, aby školitelé měli čas a možnost s nimi systematicky pracovat.*
- 2) *Po dvou letech podat zprávu o kvalifikačním růstu na katedrách sociální politiky a sociální práce, mediálních studií, žurnalistiky a psychologie.*
- 3) *Připravit k akreditaci žádost o habilitační a profesorské řízení v oboru vývojová psychologie.*

Univerzita Pardubice

Fakulta humanitních studií

Fakulta humanitních studií U Pardubice má v současnosti právo realizovat 9 akreditovaných bakalářských studijních oborů, 4 magisterské (z toho jeden nestrukturovaný), 1 doktorský (2 bakalářské a jeden doktorský jsou nově akreditovány). Za pět let své existence, kdy převzala obory, které realizoval Ústav jazyků a humanitních studií, rozšířila svou nabídku o 5 bakalářských, 3 navazující magisterské a jedno doktorské studium. Z tohoto hlediska jde nesporně o pozitivní tendenci, především akreditace doktorského studia vytváří do budoucna perspektivu výchovy vlastních vědeckých pracovníků.

Personální zabezpečení jednotlivých oborů je ale na velmi rozdílné úrovni. Zatímco obory v rámci programu Historických věd lze považovat za dobře obsahově i personálně zabezpečené (a kvalitu dosvědčuje jak publikační a vědecká činnost, tak získaná akreditace doktorského studia), u jiných programů – zejména Filologie a Sociologie je úroveň zabezpečení velmi nízká a nevykazuje zlepšující se tendenci, respektive vykazuje spíše tendenci ke zhoršení. To se týká zejména programu Sociologie, kde došlo ke změně garanta oboru a vedoucího katedry sociologie, kdy doc. Jiří Šubrt neuspěl v konkursu a byl nahrazen pracovníkem s nižší kvalifikací (příčemž právě garance doc. Šubrt byla významná pro souhlasné stanovisko AK).

Personální zabezpečení nevykazuje pozitivní tendence. Počet profesorů zůstává v zásadě nezměněn (3 profesori, počet docentů v hlavním pracovním poměru sice vzrostl, ale počet docentů se 100 % úvazkem klesl (z 6 na 4), přičemž jeden z docentů je v důchodovém věku. Velmi negativní je nárůst pracovníků na plný úvazek bez vědeckého titulu (z 11 na 39), přičemž jen u asi pětiny z nich je možné na základě publikované literatury předpokládat další odborný růst.

Seznam nejdůležitějších prací fakulty působí na první pohled úctyhodně, ale je výrazně nevyrovnaný z hlediska relativně malého počtu hodně publikujících autorů, některé autory nelze nalézt v seznamu pracovníků (minulých či současných). Jen v omezeném množství publikace přesahují rámec vlastních periodik či vlastního nakladatelství, tj. publikují v časopisech s celostátní působností či v zahraničí. V seznamu publikací jsou uvedeny i práce autorů, kteří nejsou v hlavním pracovním poměru.

Vědecko výzkumná činnost fakulty se rozvíjí a vykazuje pozitivní tendence, zejména v nárůstu počtu grantů GAČR (v letošním roce se realizuje pět grantů). Fakulta také organizuje řadu konferencí, seminářů apod., účastní se konferencí organizovaných jinými institucemi, i když i zde je výrazná nevyváženost v zastoupení jednotlivých pracovišť a pracovníků i kvalitě akcí.

Z rozhovoru s vedením fakulty vyplynulo, že si je vědomo daných problémů. Řada pracovníků se účastní vědecké výchovy, je snaha získat kvalifikované pracovníky na trvalý pracovní poměr i zvyšovat kvalifikaci vlastních pracovníků. Fakulta také nadále hodlá posilovat oblast vědy a výzkumu. Spolupráce s akademickým senátem je dobrá. V rozhovorech se studenty se objevily kritické připomínky zejména k organizaci studia, kritika špatného fungování systému elektronické studijní agendy, především při zápisech (nutnost zaregistrovat se při zahájení zápisu přímo na fakultě při nedostatečné kapacitě počítačů), problémy při zapisování nad kapacitu v kurzech, což je důležité zejména pro studenty posledního ročníku, kdy pak dochází ke zbytečnému prodlužování studia. Zatímco učitelé jsou většinou velmi vstřícní (obecně nezazněly závažnější připomínky k pedagogům), studenti narážejí na neochotu až aroganci ze strany administrativy, zejména studijních oddělení. Stížnost zazněla i na časté změny ve studijním řádu a nedostatečnou informovanost studentů o těchto změnách.

Bude také nutné změnit praxi zadávání a vyhodnocování dotazníků, jimiž studenti hodnotí výuku. Běžná praxe je, že je učitel přítomen vyhodnocování a sám je také od studentů přebírá, čímž není zaručena anonymita.

Doporučení:

- 1) *Zaměřit se zejména na zlepšení personální situace z hlediska dlouhodobější perspektivy, vytvářet prostor pro vědeckou práci a vědecký růst pracovníků mladší a střední generace, pro další zapojení do externí doktorské výchovy, pro přípravu na habilitace.*
- 2) *Dále posilovat zapojení do vědecko výzkumných grantů, při přijímání nových pracovníků se orientovat na uchazeče s vědeckou kvalifikací, s docenturou nebo profesurou v produktivním věku.*
- 3) *Strukturovat dosud nestrukturované studium.*
- 4) *Ve vztahu se studenty zlepšit komunikaci (studijní oddělení), doladit elektronický systém.*
- 5) *Po roce podat zprávu, jak fakulta vyřešila otázku garanta v oboru sociologie a sociální antropologie spolu s přehledem personálního zabezpečení oboru.*

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Fakulta v současné době realizuje 6 bakalářských studijních programů: Humanistika, Sociální a kulturní antropologie, Blízkovýchodní studia, Politologie, Cizí jazyky pro komerční praxi, Archeologie, 5 navazujících magisterských studijních programů: Teorie a filosofie komunikace, Sociální a kulturní antropologie, Kulturní antropologie předního východu, Antropologie populací minulosti, Archeologie, 3 doktorské studijní programy: Teorie a dějiny vědy a techniky, Etnologie (oba obory jsou ve spolupráci s AV ČR), Politologie. Studium na fakultě je jasně strukturované.

Je možné hovořit o poměrně dynamickém rozvoji fakulty, rozšíření řady studijních oborů i programů. Zabezpečení oborů z hlediska personálního je částečně nevyrovnané (i když je možné ocenit snahu o prolínání kvalifikovaných pracovníků v různých oborech), zejména jazykové katedry mají nedostatek pracovníků s vědeckou kvalifikací. Perspektivně,

z hlediska dalšího odborného růstu působí katedra politologie, kde je nově akreditováno doktorské studium a kde se dá předpokládat v průběhu pěti let zahájení řady habilitací.

V doktorských studijních programech dosud nejsou absolventi (Etnologie je uskutečňována od roku 2003/2004, Teorie a dějiny vědy a techniky od roku 2004/2005, politologie od roku 2005/2006).

Vědecko výzkumná činnost je dosti nepřehledně uvedena, působí spíše nevyrovnaně, granty se objevují zejména v oboru archeologie (výzkumný záměr v roce 2004), částečně i v oborech politologie, Antropologie a Filosofie. Jazykové katedry se na významnějších výzkumných záměrech nepodílejí.

Zahraniční spolupráce má pozitivní tendenci, fakulta organizuje i řadu vlastních akcí.

Přejmenování Fakulty humanitních studií na Fakultu filozofickou bylo částečně předčasné, chybí zde některé základní obory (bakalářské či magisterské studium filozofie, psychologie či historie).

Z rozhovoru s vedením fakulty vyplynulo, že o otevření psychologie prozatím neuvažují, protože je na Fakultě pedagogické, obor historie se zvažuje. Spolupráce s akademickým senátem je na dobré úrovni, od studentů nezazněly závažnější výtky (jistá kritika byla vyslovena k příliš odbornému zaměření počítačových kurzů na bakalářském studiu humanitních studií, který přesahuje potřebu studentů oboru).

Doporučení:

- 1) *Posílit zejména jazykové katedry z hlediska kvalifikačního, promýšlet další možnosti rozvoje oborů patřících na filozofickou fakultu.*
- 2) *Dále rozvíjet a prohloubit vědecké aktivity, vyrovnávat úroveň jednotlivých pracovišť jak z hlediska personálního zabezpečení, publikační činnosti a účasti na vědeckovýzkumných záměrech.*